

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ทศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เล่มนี้ จัดพิมพ์โดย บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด

ผู้เรียบเรียง	รองศาสตราจารย์ ดร.เนื่ออ่อน	ขวัญทองเขียว
ผู้ตรวจ	๑. ดร.ศักดิ์ชัย	ใจชื่อตรง
	๒. อาจารย์กิตตินันท์	บุตะเคียน
	๓. อาจารย์ธเนศ	ดินสกุล
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงษ์	เพียศิริ

หนังสือเล่มนี้ประกันคุณภาพโดยผู้ผลิต และจะต้องส่งให้สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตรวจประเมินคุณภาพทางวิชาการ เพื่อกำหนดใบอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาแทนใบประกันคุณภาพของสำนักพิมพ์ กรณีที่พบข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาด กรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบเพื่อดำเนินการตามที่จะระบุในใบประกันคุณภาพสื่อฯ (ปกหลัง) พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษาทราบด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ใช้หนังสือในสถานศึกษาต่อไป

สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ทศนศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รองศาสตราจารย์ ดร.เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว

ผู้ตรวจ

ดร.ศักดิ์ชัย ใจชื่อตรง
อาจารย์กิตตินันท์ บุตะเคียน
อาจารย์ธเนศ ดินสกุล

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริพงษ์ เพียศิริ

พิมพ์ครั้งที่ ๑
จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์
บริษัท พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด
พ.ศ. ๒๕๖๗
website : www.iadth.com

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)
๑๒๕๖/๙ ถนนนครไชยศรี แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๒๔๓-๘๐๐๐ (อัตโนมัติ ๑๕ สาย), ๐-๒๒๔๑-๘๙๙๙
แฟกซ์ : ทุกหมายเลข, แฟกซ์อัตโนมัติ : ๐-๒๒๔๑-๔๑๓๑, ๐-๒๒๔๓-๗๖๖๖

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์** ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย

สาระทัศนศิลป์

มีเนื้อหาเกี่ยวกับเส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว พื้นที่ว่าง สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น การวาดภาพระบายสี การใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างงานพิมพ์ภาพ และงานทัศนศิลป์กับวัฒนธรรมในท้องถิ่น

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สอนและผู้เรียน หนังสือเรียนเล่มนี้จึงได้จัดทำเนื้อหาที่ทันสมัย มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน นอกจากนี้ยังได้สอดแทรกข้อมูลเกี่ยวกับเพิ่มเติมเสริมความรู้ รักโลก ทักษะชีวิตและอาชีพ กิจกรรมพัฒนาการอ่าน คำศัพท์น่ารู้ โครงการฐานวัฒนธรรม และผังสรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนเล่มนี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ

คณะผู้จัดทำ

สารบัญ

ผังสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

ทัศนศิลป์กับธรรมชาติ

- เส้น
- สี
- รูปร่าง รูปทรง
- พื้นผิว
- พื้นที่ว่าง

หน้า

- ๕
- ๖
- ๗
- ๘
- ๑๑
- ๑๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

ทำอย่างไรให้ภาพสวย

- น้ำหนักแสงเงา
- การวาดน้ำหนักแสงเงา
- การเปรียบเทียบผลงานทัศนศิลป์
- การจัดระยะ ความลึกในภาพ

หน้า

- ๓๖
- ๓๗
- ๓๘
- ๔๓
- ๔๕

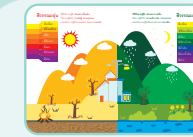
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕

ทัศนศิลป์กับวัฒนธรรม

- ภาคเหนือ
- ภาคกลาง
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ภาคใต้

หน้า

- ๖๗
- ๖๘
- ๗๑
- ๗๒
- ๗๔

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒

ภาพวาดสีสดใส

- วัสดุ อุปกรณ์ในการผสมสี
- การผสมสี
- สีวรรณะอุ่น
- สีวรรณะเย็น
- การเลือกใช้วรรณะสีในงานทัศนศิลป์

หน้า

- ๑๙
- ๒๐
- ๒๑
- ๒๔
- ๒๕
- ๒๗

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔

ร่วมด้วยช่วยกันพิมพ์

- การพิมพ์ภาพ
- วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ
- แม่พิมพ์ธรรมชาติ
- แม่พิมพ์จากแผ่นพลาสติก
- แม่พิมพ์จากการแกะสลัก

หน้า

- ๕๒
- ๕๓
- ๕๔
- ๕๕
- ๕๗
- ๕๙

บรรณานุกรม

๘๐

ผังสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์

ศ ๑.๑

ตัวชี้วัดข้อ ๑	เปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ทัศนศิลป์กับธรรมชาติ
ตัวชี้วัดข้อ ๒	อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น ที่มีต่ออารมณ์ของมนุษย์	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ภาพวาดสีสดใส
ตัวชี้วัดข้อ ๓	จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ ทัศนศิลป์กับธรรมชาติ
ตัวชี้วัดข้อ ๔	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์ งานพิมพ์ภาพ	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ร่วมด้วยช่วยกันพิมพ์
ตัวชี้วัดข้อ ๕	มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์ งานวาดภาพระบายสี	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ภาพวาดสีสดใส
ตัวชี้วัดข้อ ๖	บรรยายลักษณะของภาพ โดยเน้นเรื่องการจัดระยะ ความลึก น้ำหนัก และแสงเงาในภาพ	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ ทำอย่างไรให้ภาพสวย
ตัวชี้วัดข้อ ๗	วาดภาพระบายสี โดยใช้สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น ถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ภาพวาดสีสดใส
ตัวชี้วัดข้อ ๘	เปรียบเทียบความคิด ความรู้สึกที่ถ่ายทอดผ่านงานทัศนศิลป์ ของตนเองและบุคคลอื่น	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ ร่วมด้วยช่วยกันพิมพ์
ตัวชี้วัดข้อ ๙	เลือกใช้วรรณะสีเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกในการ สร้างงานทัศนศิลป์	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ ภาพวาดสีสดใส

ศ ๑.๒

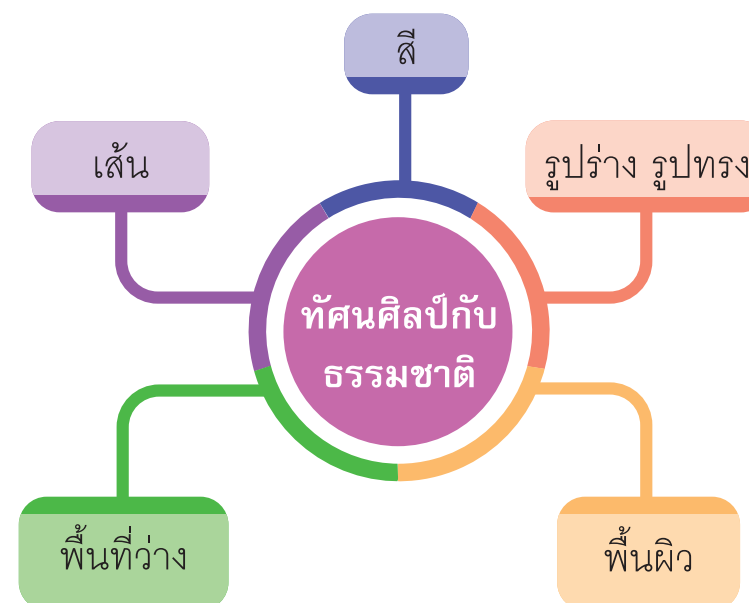
ตัวชี้วัดข้อ ๑	ระบุและอธิบายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ในเหตุการณ์ และงานเฉลิมฉลองของวัฒนธรรมในท้องถิ่น	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์กับวัฒนธรรม
ตัวชี้วัดข้อ ๒	บรรยายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ	หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ทัศนศิลป์กับวัฒนธรรม

หน่วยการเรียนรู้ที่

ทัศนศิลป์กับธรรมชาติ

ผังสาระการเรียนรู้

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

๑. เปรียบเทียบรูปลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ (ศ ๑.๑ ป.๔/๑)

ตัวชี้วัดปลายทาง

๒. จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง (ศ ๑.๑ ป.๔/๓)

สาระสำคัญ

เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการสร้างผลงานทัศนศิลป์ สามารถสังเกตเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ได้จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสามารถสร้างความแปลกใหม่ให้กับงานทัศนศิลป์ได้ด้วยการใช้พื้นที่ว่างและพื้นผิว

ผลงานทัศนศิลป์ประกอบด้วย

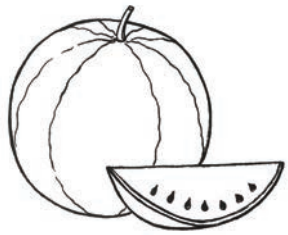

จากภาพ
นักเรียนสังเกตเห็น
เส้นอะไรบ้าง

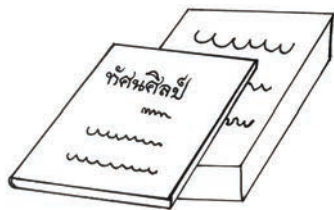

เส้น

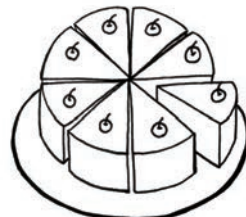
เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงรูปร่าง รูปทรง ความตื้นลึก และแสงเงาของสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งชี้นำสายตา และช่วยแสดง การเคลื่อนไหวในภาพ

เส้นสร้างรูปทรง

เส้นแสดงความหนาบาง

เส้นแบ่งพื้นที่

เส้นชี้นำสายตา

เส้นแสดงแสงเงา

เส้นแสดงการเคลื่อนไหว

เส้นในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เส้นจากใบไม้

เส้นจากลวดลายของปลา

เส้นจากสะพาน

เส้นในผลงานทัศนศิลป์

เส้นจากภาพวาด

เส้นจากงานปั้น

เส้นจากงานภาพพิมพ์

เส้นจากงานประดิษฐ์

สี

สีมีอยู่ในธรรมชาติรอบ ๆ ตัว เช่น สีของท้องฟ้า ทะเล ต้นไม้ พืช และสัตว์ ในทางทัศนศิลป์ สี คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในงานศิลปะ มีลักษณะแตกต่างกัน ผู้สร้างงานทัศนศิลป์ควรเลือกใช้สีให้เหมาะสมกับผลงานของตนเอง เช่น

สีเทียน

สีโปสเตอร์

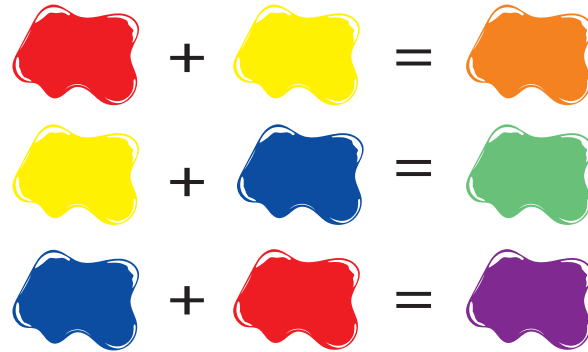
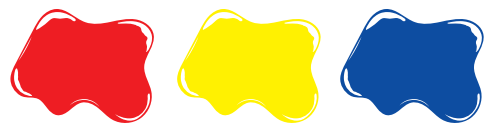

สีน้ำ

สีไม้

ในทางทฤษฎีสี สีแดง สีเหลือง สีน้ำเงิน เป็นแม่สี สามารถนำมาผสมให้เกิดสีใหม่ได้อีกหลายสี

คุณค่าของสีและเทคนิคการใช้สีแต่ละชนิดให้ผลต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้

สีไม้

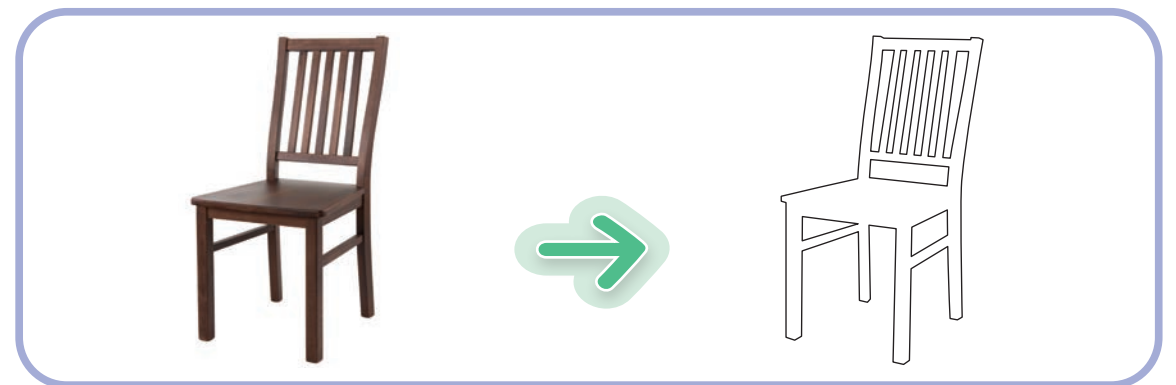
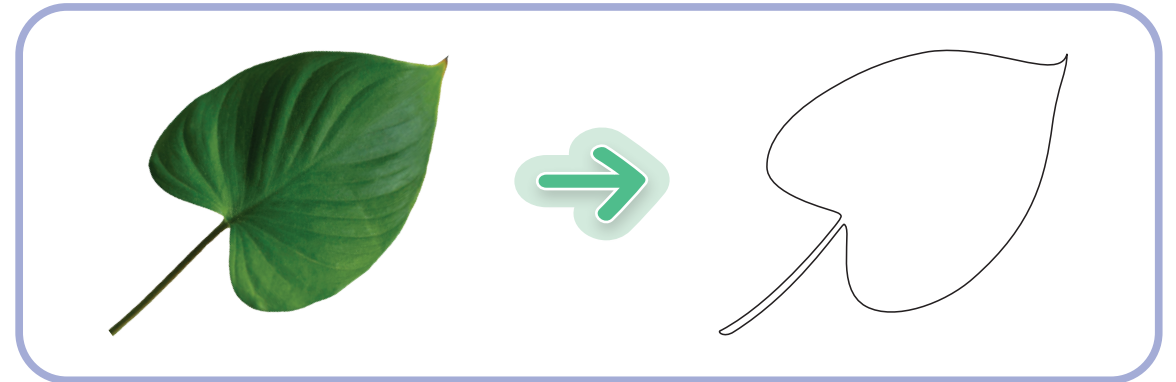
สีน้ำ

สีโปสเตอร์

รูปร่าง รูปทรง

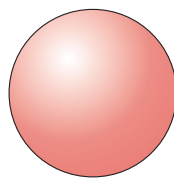
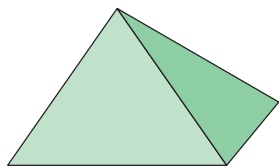
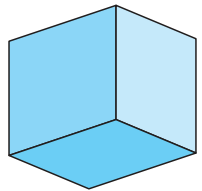
รูปร่างในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

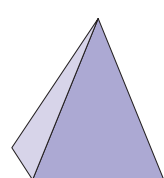
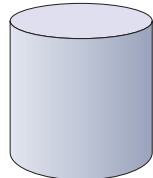
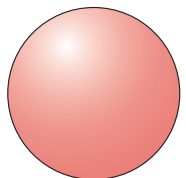
รูปร่างในงานทัศนศิลป์

รูปทรงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รูปทรงในงานทัศนศิลป์

รูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถ้าสังเกตแล้วแยกแยะออกมาให้เห็นชัดเจน จะช่วยให้การวาดภาพถูกต้องและง่ายขึ้น

พื้นผิว

เป็นลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสัมผัสได้ด้วยมือหรือมองเห็นได้ด้วยตา

พื้นผิวในธรรมชาติและพื้นผิวที่มนุษย์สร้างขึ้น

พื้นผิวหยาบหรือขรุขระ

พื้นผิวเรียบ

พื้นผิวด้าน

พื้นผิวมัน

พื้นผิวในงานทัศนศิลป์

เป็นการผสมผสานกันของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง ช่องว่าง และแสงเงา

พื้นผิวในงานภาพวาด

พื้นผิวในงานปั้น

พื้นที่ว่าง

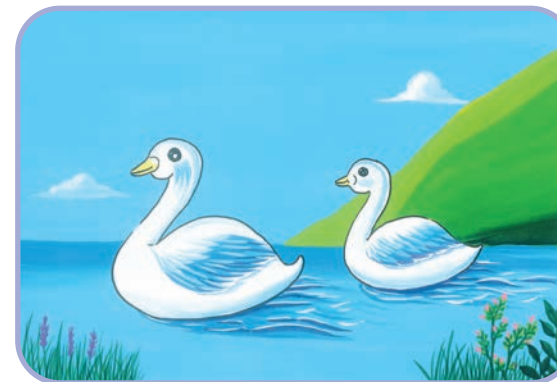
หมายถึง บริเวณว่างที่ไม่มีอะไรปรากฏ บริเวณว่างในงานวาดภาพ มี ๒ ลักษณะ คือ บริเวณว่างรอบ ๆ ภาพ และบริเวณว่างในภาพ

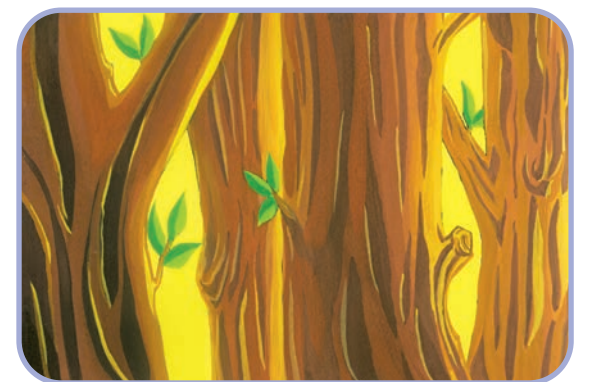
ภาพที่มีบริเวณว่างรอบ ๆ ภาพ

ภาพที่มีบริเวณว่างในภาพ

ภาพที่มีบริเวณว่าง
ทำให้รู้สึกสบาย พักสายตา

ภาพที่ไม่มีบริเวณว่าง
ทำให้รู้สึกแน่น อึดอัด

การจัดพื้นที่ว่างในภาพให้เหมาะสมจะช่วยให้วัตถุในภาพโดดเด่น น่าสนใจและยังช่วยให้พื้นที่ว่างในภาพสวยงามยิ่งขึ้นอีกด้วย

กิจกรรมพัฒนาการอ่าน

นักเรียนอ่านคำและความหมายของคำต่อไปนี้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
ผสมผสาน	ผะ-ส่ม-ผะ-सान	เก็บไว้ที่ละเล็กทีละน้อย
เทคนิค	เท็ก-หุณิก	ศิลปะหรือกลวิธีเฉพาะวิชานั้น ๆ

คำศัพท์น่ารู้

คำศัพท์	คำอ่าน	ความหมาย
beautiful	บิว'ทิฟูล	สวยงาม
color	คัล'เลอะ	สี

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

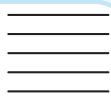
ขั้นสังเกต รวบรวมข้อมูล (Gathering)

๑. นักเรียนวาดรูปร่างจากเส้นที่กำหนดให้ตามจินตนาการ พร้อมทั้งระบุว่า เป็นรูปร่างในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมหรืองานทัศนศิลป์

เส้นตรงแนวตั้ง

เส้นตรงแนวนอน

เส้นโค้ง

เส้นซด

เส้นเฉียง

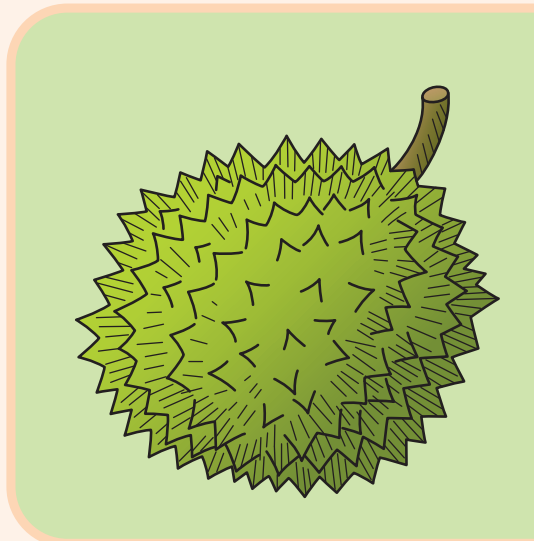

เส้นหยัก

ขั้นคิดวิเคราะห์และสรุปความรู้ (Processing)

๒. นักเรียนพิจารณาภาพ จากนั้นวิเคราะห์ลักษณะของทัศนธาตุที่ปรากฏในภาพ โดยเติมคำลงในช่องว่างให้ถูกต้อง

ภาพ _____

เส้น _____

สี _____

รูปร่าง _____

รูปทรง _____

พื้นผิว _____

พื้นที่ว่าง _____

ภาพ _____

เส้น _____

สี _____

รูปร่าง _____

รูปทรง _____

พื้นผิว _____

พื้นที่ว่าง _____

A1 **ขั้นปฏิบัติและสรุปความรู้หลังการปฏิบัติ**
(Applying and Constructing the Knowledge)

๓. นักเรียนวาดภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้เทคนิคที่ตนเองถนัด พร้อมทั้งระบุลักษณะของทัศนธาตุที่ปรากฏในภาพ

ภาพ _____
 เส้น _____
 รูปร่าง _____
 รูปทรง _____
 สี _____
 พื้นผิว _____
 พื้นที่ว่าง _____

A2 **ขั้นสื่อสารและนำเสนอ (Applying the Communication Skill)**

๔. นักเรียนนำเสนอผลงานภาพวาดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประเมินตนเองโดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐
- ผลงานภาพวาดของนักเรียนเป็นอย่างไร
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้
 - ผลงานภาพวาดธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถนำไปสร้างประโยชน์ได้อย่างไรบ้าง
☐ นำไปประดับตกแต่งบ้าน เพื่อความสวยงาม และความภาคภูมิใจ
☐ นำไปจัดป้ายนิเทศหน้าห้องเรียนศิลปะ เพื่อเผยแพร่ความรู้
☐ นำไปจำหน่ายในราคาแพง เพื่อจะได้นำเงินมาซื้อของ

S **ขั้นประเมินเพื่อเพิ่มคุณค่าบริการสังคมและจิตสาธารณะ (Self-Regulating)**

๕. นักเรียนร่วมกันเสนอแนวทางการปรับปรุงแก้ไขผลงานให้ดียิ่งขึ้น โดยสะท้อนผลจากข้อเสนอแนะ ดังนี้
- นักเรียนมีปัญหาและอุปสรรคในการทำงานอย่างไร
 - นักเรียนมีแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงผลงานภาพวาดระบายสีของตนเองอย่างไร

โครงการสุนัฏกรรม

นักเรียนสำรวจธรรมชาติบริเวณรอบ ๆ บ้าน แล้ววิเคราะห์ว่าในธรรมชาติ มีเส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่างอย่างไรบ้าง แล้วนำมาวาดภาพระบายสีให้สวยงาม

ผังสรุปสาระสำคัญสู่การสร้างความรู้

ภาพวาดสีสดใส

ผังสาระการเรียนรู้

ตัวชี้วัดระหว่างทาง

- อธิบายเกี่ยวกับอิทธิพลของสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็นที่มีต่ออารมณ์ของมนุษย์ (ศ ๑.๑ ป.๔/๒)
- มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ สร้างสรรค์งานวาดภาพระบายสี (ศ ๑.๑ ป.๔/๕)
- เลือกใช้วรรณะสีเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในการสร้างงานทัศนศิลป์ (ศ ๑.๑ ป.๔/๙)

ตัวชี้วัดปลายทาง

- วาดภาพระบายสี โดยใช้สีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็นถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ (ศ ๑.๑ ป.๔/๗)

สาระสำคัญ

สีมีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์ สีในวงสีธรรมชาติแบ่งเป็นสีวรรณะอุ่นและสีวรรณะเย็น ควรเลือกใช้สีให้สอดคล้องเพื่อถ่ายทอดความรู้สึกและจินตนาการ และควรหมั่นพัฒนาฝีมือของตนเองควบคู่ไปกับการเรียนรู้จากบุคคลรอบตัว

